

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног родитеља и име	Костић, Зоран, Зорана
Датум и место рођења	13.4.1989. Ниш

Основне студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Економија, Модул: Финансије, банкарство и осигурање
Звање	Дипломирани економиста
Година уписа	Шк. 2008/2009.
Година завршетка	2012.
Просечна оцена	9.84

Мастер студије, магистарске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Економија, Модул: Општа економија
Звање	Мастер економиста
Година уписа	Шк. 2012/2013.
Година завршетка	2013.
Просечна оцена	10.00
Научна област	Општа економска теорија
Наслов завршног рада	Дискриминација ценама као саставни део пословне политике предузећа у савременим условима пословања

Докторске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Економија, Модул: Макроекономија
Година уписа	Шк. 2013/14.
Остварен број ЕСПБ бодова	120 ЕСПБ бодова
Просечна оцена	9.91

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске дисертације	МЕЃУЗАВИСНОСТ УСЛОВА КОНКУРЕНЦИЈЕ, ТРЖИШНОГ УЧЕШЋА И ПРОФИТАБИЛНОСТИ ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКТА
-----------------------------------	---

Име и презиме ментора, звање	Др Бобан Стојановић, редовни професор
Број и датум добијања сагласности за тему докторске дисертације	НСВ број 8/18-01-001/17-029 од 21.02.2017. године

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна	283 стране
Број поглавља	5 поглавља
Број слика (шема)	14 слика
Број графикона	25 графикона
Број табела	11 табела
Број прилога	8 прилога

ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Stojanović, B., & Kostić, Z. (2018). Convergence Challenges in Digital Business Environment of Western Balkan Countries. In: <i>Digital Transformation New Challenges and Opportunities</i>. Silver and Smith Publishers, London, UK. ISBN 978-1-999-30-29-4-8 (Editors: Ivana Domazet, Mirjana Radović-Marković, and Aleksandra Bradić-Martinović, Institute of Economic Sciences, Belgrade, Serbia). pp. 31-52.</p> <p><i>Крајњак опис садржине (до 100 речи)</i> Главни циљ рада је да истражи мултипликативне ефекте дигиталне трансформације на пословно окружење земаља Западне Балкана. Коришћењем коефицијената варијације за одабране индикаторе, извршено је мерење дигиталне конвергенције у региону Западне Балкана у периоду од 2012. до 2017. године. Узимајући у обзир да је интензивније дигиталне конвергенције различити за сваки индикатор који осликава дигиталну трансформацију, креирана је једна свеобухватна мера дигиталне конвергенције (Weighted Digital Convergence Indicator, WDCI). Упоредивањем одабраних економских показатеља, истраживање процењује промене квалитета пословних окружења и утврђује трендове. У раду се испитиче тренутно стање дигиталне трансформације у земљама Западне Балкана и сујершму се одстојања у односу на просек региона, која су резултат усвојене рекулаторног оквира, политичког контекста и квалитета пословног окружења у појединачним земљама. Значај истраживања произилази из актуелне дебате о томе да ли дигитална конвергенција води ка интензивнијем индустријском процесу.</p>	M14
2	<p>Kostić, Z., Stojanović, B., & Radukić, S. (2016). Measuring the Level of Competition on the Serbian mobile Telecommunications Market, <i>Economic Themes</i> 54(3), Faculty of Economics University of Niš, pp. 323-343. ISSN 0353-8648 (Print), ISSN 2217-3668 (Online), UDC 621.395.721.5:339.1(497.11)</p> <p><i>Крајњак опис садржине (до 100 речи)</i> У истраживању се пошло од хипотезе да структура тржишта у великој мери одређује понашање и ниво остварених перформанси привредних субјеката. Циљ овог рада је теоријска и емпијска корелациона анализа између тржишне структуре, понашања и перформанси привредних субјеката. У раду је даје аналитички осврт на тржишне мобилне телефоније у Републици Србији. Коришћењем различитих показатеља (Радио концентрације, Херфинал-Хиршманов индекс, Лоренцова крива и Цини коефицијент) измерена је концентрација понуде на овом тржишту и сагледа је природа конкуренције. Помоћу статистичких метода (линеарна корелациона и регресиона анализа) испитана је повезаност између варијабли којима се поврћује постојање јаке позитивне везе између степена концентрације понуде на тржишту и нивоа остварених перформанси.</p>	M51
3	<p>Kostić, Z. (2018). Innovations and digital transformation as a competition catalyst. <i>Ekonomika Vol. 64 (1)</i>, 13-23. doi:10.5937/ekonomika1801013K. ISSN 0350-137X, EISSN 2334-9190, UDK 338 (497,1)</p> <p><i>Крајњак опис садржине (до 100 речи)</i> Основни циљ рада је да сагледа везу између иновација и дигиталне трансформације, с једне стране, и услова конкуренције, с друге стране. Интензивна примена најређих технологија доводи до дигиталне транзиције кроз коју морају проћи предузећа која послују у променљивим условима. Висина тржишног учешћа зависи, између осталог, и од брзине дигиталне трансформације предузећа. Једна од импликација овог процеса је јачање конкурентског прилика између предузећа. Веза између изложености дигитализацији и продуктивности предузећа произрокује ефекте који се оледају у повећању јаза између најуспешнијих предузећа и оних мање успешних који се боре за остварак на тржишту. Поставља се питање какву улогу имају иновације у савременим условима пословања предузећа и да ли оне представљају суштинску ценовну конкуренцију. Резултати до којих се дошло током истраживања показују да је ефикасна предузећа у статичком неокласичном смислу не могу издржати прилику својих конкурената без иновација. Стога се може констатовати да су иновације кључне за остварак предузећа у капиталистичкој</p>	M52

	економији.	
4	<p>Kostić, Z. (2013). Mergers and acquisitions during the economic-financial crisis, <i>International Scientific Conference-The Global Economic Crisis and the Future of European Integration</i>, Faculty of Economics Niš, pp. 123-132. ISBN 978-86-6139-085-2, COBISS.SR-ID 203676172 Editors: Zoran Arandelovic, Srđan Marinković</p> <p><i>Країшак оїис садржине (до 100 речи)</i></p> <p>У условима савремене економско-финансијске кризе мерџери и аквизиције се јављају као носиоци интернационализације половања. Акумулирани ефекти кризе на процесе сјајања, преузимања и других облика индустријације привредних друштва, постоје једно од важних области економске анализе. Раг се бави актуелним питањима која праће процесе сјајања и преузимања предузећа, и указује на њихове специфичности. На тој основи, првенствено се анализира интензивност и тренд активности сјајања и преузимања предузећа у условима савремене економско-финансијске кризе. У раду је посебна пажња посвећена специфичностима за due diligence анализе и процеса вредновања стварице сјајања (преузимања), будући да ће свеобухватна анализа сјајања и полагања циљних предузећа захтева годашњу експертизу и време.</p>	M33
5	<p>Stojanović B., & Kostić, Z. (2018). Konkurencija, tržišna koncentracija i indikatori profitabilnosti u bankarskom sektoru i sektoru dobrovoljnih penzijskih fondova u Republici Srbiji, <i>Institucionalne promene kao determinanta privrednog razvoja Republike Srbije</i>, Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, str. 147-163. ISBN 978-86-6091-079-2, Redaktori: Vlastimir Leković, Petar Veselinović</p> <p><i>Країшак оїис садржине (до 100 речи)</i></p> <p>Циљ овог рада је да прикаже карактер везе између степена тржишне концентрације и профитабилности привредних субјеката. Промена концентрације одражава се на промену услова конкуренције и конкурентски притисак између учесника на тржишту. Идентификовањем актуелних трендова у банкарском сектору и сектору добровољних пензијских фондова у Републици Србији, дефинисан је методолошки оквир и сprovedена је анализа конкуренције у овим секторима. Емпиријско истраживање, базирано на релевантној бази података за период 2007-2017. година, има за циљ истраживање према којој висока концентрација на тржишту доводи до повећања вредности одговарајућег индикатора профитабилности. Уз уважавање специфичности посматраних сектора, резултати до којих се дошло упућују на наизглед контрадикторне закључке. С једне стране, задовољавајући конкурентски притисак између банака и одсуство концентрације на тржишту у дужем временском доводу до распада индикатора профитабилности (приноса на активу, ROA, и приноса на капитал, ROE). С друге стране, тренд одржавања високе конкурентисаности сектора добровољних пензијских фондова праћи позитиван тренд крепања вредности показатеља који изражава вредност инвестиционе јединице система (FONDex).</p>	M63
6	<p>Stojanović B., Radukić, S. & Kostić, Z. (2016). Institucionalne promene u funkciji razvoja konkurentnih tržišnih struktura, <i>Institucionalne promene kao determinanta privrednog razvoja Srbije</i>, Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, str. 141-155. ISBN 978-86-6091-065-5, COBISS.SR-ID 223932428 Redaktor: Vlastimir Leković.</p> <p><i>Країшак оїис садржине (до 100 речи)</i></p> <p>Основни циљ рада је размашрање институционалних промена у контексту њиховог доприноса подстицању конкурентних тржишних структура. Анализа упућује на то да је недовољан степен развијености и ефикасности институција један од кључних фактора који утичу на постојање високо конкурентисаних тржишта. Праћењем остварених вредности једнакост индикатора (право својине, ефикасност правног оквира, независност судова, поверење грађана у полицајаре, транспарентност полицајских одлука, организовани криминал, поузданост полицаје, етичко понашање предузећа, ефикасност корпоративних одбора, заштитна мањинских акционара и заштитна инвестициона) у периоду од 2010. до 2015. године, сагледан је смер и темпо институционалних промена у Републици Србији. Полазећи од чињенице да су институционалне предиспозитивке веома важне за унапређење полицајске конкуренције, у раду је даје критички осврт на уврћену секторску концентрацију, регулативу и ризике нарушавања конкуренције.</p>	M63
7	<p>Stojanović B., Kostić, Z. & Šaranović, J. (2015). Efikasnost rada institucija u oblasti zaštite konkurencije: Primer tržišta mobilne telefonije u Republici Srbiji, <i>Institucionalne promene kao determinanta privrednog razvoja Srbije</i>, Ekonomski fakultet Univerziteta u Kragujevcu, str. 199-214. ISBN 978-86-6091-056-3, COBISS.SR-ID 215395084 Redaktor: Vlastimir Leković.</p> <p><i>Країшак оїис садржине (до 100 речи)</i></p> <p>Ефективна конкуренција је пожељно стање на тржишту и ако не постоји, мора се уврдити мерама заштитне конкуренције. Имајући то у виду, комисијски пословни амбијент и конкурентско понашање економских субјеката треба континуирано стимулисати. Аналистички преглед рада институција у области заштитне конкуренције и оцена усвојавеног регулативног оквира нарочито добијају на значају у процесу придруживања Србије Европској унији. Анализирајући институционални капацитет полицајске заштитне конкуренције, у раду је даје осврт на ефикасност рада институција на тржишту мобилне телефонје Републике Србије. Користењем механизма за подстицање конкуренције и применом инструмената тржишне регулације, врши се заштитна интереса свих економских актера. Посебна пажња у раду је посвећена анализи постојећих резултата полицајске заштитне конкуренције у периоду од 2010. до 2014. године у Србији и земљама у окружењу.</p>	M63

НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 3 рада, додати нове редове у овај део документа

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ДА НЕ

Кандидаткиња Зорана Костић испуњава све услове за оцену и одбрану докторске дисертације предвиђене Законом о високом образовању, Статутом Универзитета у Нишу и Статутом Економског факултета у Нишу. У складу са Стандардима и процедурама за обезбеђење квалитета у поступку уписа, организовања и завршетка докторских академских студија и израде и одбране завршног рада – докторске дисертације Економског факултета у Нишу, кандидаткиња је испунила све обавезе на докторским академским студијама, презентovala је резултате истраживања у вези са пријавом теме докторске дисертације кроз два докторантска колоквијума и пријавила тему докторске дисертације, за коју је добијена сагласност Научно-стручног већа за друштвено-хуманистичке науке (Одлука број 8/18-01-001/17-029 од 21.2.2017. године). Кандидаткиња је Факултету поднела захтев за одређивање Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације, као и одговарајући број примерака урађене докторске дисертације. Кандидаткиња испуњава услове дефинисане Правилником о поступку припреме и условима за одбрану докторске дисертације Универзитета у Нишу. Као првопотписани аутор, кандидаткиња има научне радове објављене у домаћим часописима са листе министарства надлежног за науку.

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (*go 500 речи*)

Дисертација поред увода, закључка, списка литературе, прилога, биографије и изјава аутора садржи пет логички повезаних поглавља.

У **првом поглављу**, које је насловљено *Анализа услова конкуренције на савременим тржиштима*, представљен је оквир за разумевање процеса промене услова конкуренције и истакнути су фактори који подстичу стварање конкурентних и неконкурентних тржишних структура. Указујући на економску суштину конкуренције, отворена је дискусија о природи и пожељности конкуренције на тржиштима са израженом дигиталном трансформацијом и значајном улогом иновација. Уважавајући уређеност институционално-регулаторног оквира, анализа је настављена у правцу делотворности и комплексности политике заштите конкуренције на динамичким тржиштима.

У **другом поглављу**, које носи наслов *Тржишно учешће као резултат понашања и стрављеничког позиционирања микроекономских субјеката*, извршено је јасно диференцирање између тржишног учешћа и тржишне моћи. Кроз дискусију о избору релевантног мерила концентрације, формирана је основа за примену предложених микроекономских концепата у сложеним анализама и економетријским моделима, дат је упоредни преглед једанаест показатеља концентрације и утврђена је њихова репрезентативност. Узимајући у обзир предности и недостатке посматраних показатеља, предложен је Нови свеобухватни индекс концентрације, (zCCI).

Треће поглавље, *Модели максимизирања профита у савременим тржишним структурама*, бави се анализом релевантних конкурентних и неконкурентних модела максимизирања профита. Значајна пажња посвећена је компаративној анализи одабраних статичких и динамичких теоријских модела максимизирања профита. Суочавањем теоријских поставки са стварним економским чињеницама, извршено је вредновање ових модела и њихове моћи да објасне и предвиде понашање привредних субјеката.

У **четвртном поглављу**, под називом *Повезаност услова конкуренције, тржишног учешћа и профитабилности привредних субјеката у економској теорији и пракси*, извршена је смислена интеграција претходно обрађених делова представљањем теоријских концепата и емпиријских верификација који су установили повезаност између структуре тржишта, понашања привредних субјеката и новоа остварених перформанси. Истражујући утицај и значај сваког елемента у ланцу структура–понашање–перформансе (СПП), наведени су аргументи који указују да је каузалност између елемената валидна у оба смера. Предложени су могући правци у развоју СПП концепта који се односе на примену симулација и економетријску формулацију и оцену модела.

У **петом поглављу** спроведено је *Емпиријско истраживање међузависности услова конкуренције, тржишног учешћа и профитабилности привредних субјеката на тржиштима телекомуникација*. Детаљна секторска анализа тестирала је уочену међузависност, идентификовала је и упоредила неефикасности и субоптималности. Добијени резултати потврдили су прву хипотезу према којој структура тржишта одређује дистрибуцију тржишног учешћа, понашање привредних субјеката и ниво остварених пословних резултата на тржиштима фиксне телефоније, мобилне телефоније и дистрибуције медијских садржаја у Републици Србији. С друге стране, уочена међузависност није апсолутно потврђена на тржишту интернета. Праћењем утицаја који понашање и перформансе микроекономских субјеката имају на промену услова конкуренције, потврђена је друга хипотеза на тржиштима фиксне телефоније, мобилне телефоније и интернета, док одређена одступања постоје на

тржишту дистрибуције медијских садржаја у Републици Србији. Уважавајући актуелне економске токове на свим посматраним тржиштима, негирана је трећа хипотеза према којој су предузећа са највећим тржишним учешћем најпрофитабилнија на релевантном тржишту. Према четвртој хипотези, интензивирање конкуренције смањује неједнакост у расподели тржишног учешћа између учесника и уједначава стопу профитабилности. Оваква кретања су потврђена на тржиштима фиксне и мобилне телефоније, али не и на тржиштима дистрибуције медијских садржаја и интернета у Републици Србији. Поглавље се завршава ограничењима и препорукама за будућа истраживања.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (*go 200 речи*)

Приликом пријаве докторске дисертације дефинисани су следећи циљеви научног истраживања:

- утврђивање смера и јачине везе између услова конкуренције, тржишног учешћа и профитабилности. Специфичан циљ истраживања је праћење везе између концентрисаности тржишта и профитабилности у условима ограничене конкуренције;
- утврђивање валидности одабраних микроекономских концепата за мерење концентрисаности тржишта, тржишне моћи и модела максимизирања профита у савременим тржишним структурама. Специфичан циљ је креирање новог индекса за мерење услова конкуренције на релевантним тржиштима;
- утврђивање доприноса парадигме структура–понашање–перформансе и критички осврт на њену применљивост у анализи реалних тржишних стања;
- пружање целовитог увида у значај, детерминанте и консеквенце процеса промена структуре тржишта. Специфичан циљ се огледа у идентификовању фактора који доводе или би могли да доведу до интензивирања, спречавања или нарушавања услова конкуренције;
- систематизација и допуна теоријских и емпиријских резултата у овој области.

Комисија оцењује да су наведени основни и специфични циљеви у потпуности остварени, тако да дисертација пружа довољну научну уверљивост изнетих теоријски фундираних аргумента и емпиријски поткрепљених међузависности, предлаже могуће правце у развоју теоријских концепата, пружа значајну информациону основу за адекватно прилагођавање новим изазовима, усмерава и употпуњује даља истраживања у овој области.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (*go 200 речи*)

Значај дисертације огледа се у адекватном аналитичком приступу за решавање комплексних проблема који прате међузависност услова конкуренције, тржишног учешћа и профитабилности привредних субјеката на тржиштима која карактерише изражена дигитална трансформација. Научни допринос резултата дисертације чини:

- систематизована и надограђена микроекономска теорија у делу који се односи на структуралистичку парадигму, као и олакшано разумевање генезе парадигме структура–понашање–перформансе кроз критички осврт на Нову емпиријску индустријску организацију;
- јасно диференцирање тржишног учешћа и тржишне моћи, предлагање новог индекса за мерење концентрације на бази сублимације постојећих решења, као и посматрање традиционалних микроекономских концепата за утврђивање концентрисаности тржишта кроз призму савремених економетријских модела;
- вредновање одабраних модела максимизирања профита са аспекта калибрације њихових параметара у циљу повећања актуелности, применљивости и моћи да објасне и предвиде понашање привредних субјеката у динамичком окружењу, условима ограничене рационалности и изражене неизвесности;
- емпиријско тестирање теоријски идентификованих закључака о повезаности структуре тржишта, понашања и перформанси на тржиштима фиксне и мобилне телефоније, дистрибуције медијских садржаја и интернета у Републици Србији,
- практичне импликације и давање препорука креаторима политике заштите конкуренције у правцу повећања њене делотворности на динамичким тржиштима;
- поређење тржишта и продубљивање сазнања о економским утицајима трансформације тржишних структура на промену понашања економских актера и профитабилност.

Оцена самосталности научног рада кандидата (go 100 речи)

Комисија констатује да је докторска дисертација резултат самосталног научног рада кандидаткиње која је уважавала предложене сугестије и коментаре ментора и чланова Комисије. Самостални научно–истраживачки рад кандидаткиње потврђују прецизно дефинисана структура докторске дисертације коју чини пет логички повезаних целина, разумљив алгоритам анализе, критички осврт на механизам утицаја и повезаности између тржишне структуре, понашања и перформанси. Самосталност у раду посебно долази до изражаја код избора и примене научних метода који уважавају специфичности предмета истраживања. Пажљивом селекцијом актуелне и релевантне литературе самостално је спроведено научно утемељено истраживање и формулисани су аргументовани, корисни и применљиви закључци на основу теоријских фундамената и привредне праксе.

ЗАКЉУЧАК (go 100 речи)

На основу оцене резултата истраживања, научног доприноса и значаја докторске дисертације, као и нивоа остваривања постављених циљева и самосталности научног рада кандидаткиње, Комисија констатује да је докторска дисертација одговарајућег квалитета и да је урађена у складу са одредбама Закона о високом образовању, Статута Универзитета и Статута Економског факултета у Нишу. У складу са претходним, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију кандидаткиње Зоране Костић под називом „Међузависност услова конкуренције, тржишног учешћа и профитабилности привредних субјеката“ и предлаже Наставно-научном већу Економског факултета у Нишу, да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације и одобри њену јавну одбрану.

КОМИСИЈА

Број одлуке ННВ о именовању Комисије

НСВ број 8/18-01-009/18-011

Датум именовања Комисије

13.12.2018. године

Р. бр.	Име и презиме, звање		Потпис
1.	Др Љиљана Максимовић, редовни професор		председник
	Општа економија и привредни развој	Економски факултет у Крагујевцу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
2.	Др Бобан Стојановић, редовни професор		ментор, члан
	Општа економска теорија	Економски факултет у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
3.	Др Снежана Радукић, ванредни професор		члан
	Општа економска теорија	Економски факултет у Нишу	
	(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	

Датум и место:

У Нишу, 25. децембар 2018. године.